Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
J. KOKOTT
представено на 23 декември 2015 година [1]

Дело C-196/15

Granarolo SpA

(Преюдициално запитване, отправено от Cour d'appel de Paris (Франция)

„Компетентност по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Специална компетентност — Член 5, точки 1 и 3 — Внезапно прекратяване на търговски отношения — Договорен или деликтен характер на съответно предявения иск за обезщетение за вреди“

I – Въведение

1. Настоящото дело отново дава на Съда възможност да отграничи специалните случаи на подсъдност, предвидени в Регламент (ЕО) № 44/2001 [2] при предявяването на договорни и на деликтни претенции.

2. Конкретно се поставя въпросът дали когато иск за обезщетение за вреди се основава единствено на внезапното прекратяване на търговски отношения, е релевантна подсъдността по дело относно деликт.

II – Правна уредба

А– *Правото на Съюза*

3. Член 5 от Регламент № 44/2001 гласи:

„Срещу лице, които има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

1. а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;

1 — Език на оригиналния текст: немски.

2 — Регламент на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:

— в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,

— в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;

[…]

3. по дела относно […] delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие;

[…]“.

Б– *Националното право*

4. Съгласно член L 422-6 от френския Търговски кодекс (Code de commerce):

„[…] Отговорността на извършителя се ангажира и за него възниква задължение да поправи вредата, причинена от следните действия, когато производител, търговец, промишлено предприятие или лице, вписано в регистъра на занаятите:

[…]5. прекрати внезапно, макар и частично, установени търговски отношения без писмено предизвестие, съобразено с продължителността на търговските отношения и зачитащо определения в междубраншовите споразумения минимален срок за предизвестие, отразяващ търговската практика. […] При липсата на такива споразумения министърът на икономиката може с наредби за всяка категория стоки, отчитайки търговската практика, да определя минимален срок за предизвестие и да урежда условията за прекратяване на търговските отношения, по-специално в зависимост от тяхната продължителност. Предходните разпоредби не са пречка за разваляне на договор без предизвестие при неизпълнение на задълженията от насрещната страна или непреодолима сила.. […]“.

III – Главното производство и преюдициалните въпроси

5. В продължение на около 25 години френско предприятие разпространява във Франция като дистрибутор хранителни продукти на италианско предприятие. В основата на дългогодишните търговски отношения няма нито рамков договор, нито по-специално условия за изключителност.

6. На 10 декември 2012 г. италианското предприятие уведомява френското, че считано от 1 януари 2013 г. прекратява тези търговски отношения.

7. Френското предприятие предявява срещу италианското иск за обезщетение за вреди, настъпили в резултат на внезапното прекратяване на търговските отношения, пред търговски съд, Марсилия (tribunal de commerce Marseille). То основава иска си на член L. 442-6 от Code de commerce. Тъй като счита, че искът е деликтен, Tribunal de commerce приема, че е компетентен съгласно член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

8. В жалбата си италианското предприятие оспорва компетентността на френските съдилища.

9. При тези обстоятелства апелативен съд, Париж (Cour d'appel de Paris), който разглежда делото по жалбата, спира производството и отправя до Съда следните преюдициални въпроси:

„1. Следва ли член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 да се тълкува в смисъл, че е деликтен искът за обезщетение за вреди, настъпили в резултат от прекратяване на установени търговски отношения, състоящи се в продължило години наред снабдяване на дистрибутор със стоки без рамков договор и без условия на изключителност?

2. Ако отговорът на първия въпрос е отрицателен, в хипотезата, посочена в него, приложим ли е член 5, точка 1, буква б) от същия регламент при определянето на мястото на изпълнение на въпросното задължение, което е предмет на иска?".

IV – От правна страна

А– *По първия преюдициален въпрос*

10. С първия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали при иск за обезщетение за вреди като разглеждания в главното производство е релевантна подсъдността по дела относно деликт по смисъла на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

11. През 2014 г. в дело Brogsitter [3] Съдът е уточнил разделителната линия между подсъдността по дела, свързани с договор, и подсъдността по дела относно деликт.

1. Решение Brogsitter

12. В споменатото дело Съдът е разгледал въпроса дали исковете за гражданска отговорност, които съгласно националното право са деликтни, трябва — предвид договора, който обвързва страните в главното производство — все пак да се считат за предмет на „дела, свързани с договор" по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001 [4].

13. Съдът приема, че критерият за разграничаването на подсъдността по дело относно деликт от подсъдността по дело, свързано с договор, е дали „тълкуването на договора, който обвързва ответника с ищеца, изглежда абсолютно необходимо за установяване на [...] незаконосъобраз[ния] характер на поведението, за което [втор]ият упреква [първ]ия" [5]. Такова тълкуване на договора е абсолютно необходимо, когато „предявените [...] искове имат за предмет искане за обезщетение, чието основание може разумно да се разглежда като нарушение на правата и задълженията по договора, който обвързва страните в главното производство, което би направило абсолютно необходимо съобразяването му при разрешаването на спора" [6].

14. Следователно, ако се налага да се тълкува договор, е налице подсъдност по дело, свързано с договор, по смисъла на член 5, точка 1, а в противен случай — подсъдност по дело относно деликт, по смисъла на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

3 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148).

4 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 16).

5 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 25).

6 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 26).

2. Прилагане на развитите в решение Brogsitter принципи към настоящия случай

15. В настоящото дело се поставя проблем, сходен на този по дело Brogsitter.

16. И тук запитващата юрисдикция приема, че по националното право [7] предявената претенция за обезщетение за вреди следва да се квалифицира като деликтна.

17. В настоящия случай обаче — за разлика от този по дело Brogsitter — не е налице обвързващо отношение, което да налага тълкуването на договор между страните, което би могло да обоснове подсъдност по дело, свързано с договор.

18. Искането за обезщетение за вреди се основава на внезапното прекратяване на установени търговски отношения, в хода на които френското предприятие многократно е било снабдявано със стоки. Не е съществувал обаче рамков договор, който да урежда цялостно търговските отношения между страните. Ето защо по отношение на решаващия въпрос дали при прекратяването на търговските отношения е спазен разумен срок правният анализ на уговорки между страните е без значение [8].

19. По своя характер искът за обезщетение за вреди по-скоро не е свързан с договорни отношения. Той се основава не на договорни уговорки между страните, а на законова разпоредба, която в интерес на доброто протичане на стопанския оборот санкционира всякакво внезапно прекратяване на търговските отношения и в такива случаи предвижда възможност досегашният търговски партньор да предяви иск за обезщетение за вреди.

20. Ето защо настоящият случай в известен смисъл е обратната хипотеза на тази в решение Brogsitter: там става въпрос за претенция за обезщетение за вреди, основание на която е нарушение на съществуващ договор. За разлика от това, в настоящия случай основанието на иска за обезщетение за вреди не са съществуващи *договори*, а по-скоро *несключването на последващи договори* след внезапното прекратяване на търговските отношения. Следователно не става дума за договорни нарушения, а за отказа на бившия търговски партньор за договаряне. При това положение „основанието“ на искането за обезщетение за вреди не е свързано с договор.

21. Връзка с договор би могло да има (хипотетично) само ако страната, която прекратява търговските отношения, се позовава на евентуални предходни договорни нарушения от страна на кредитора в търговските отношения, за да обоснове по този начин прекратяването на търговските отношения и да избегне задължението си за обезщетяване. Подобно защитно средство — дори да е изложено под формата на възражение (хипотеза, индиции за която липсват) — обаче не би променило характера на правото на обезщетение за вреди и не би го превърнало в право, свързано с договор.

22. Следователно настоящото производство няма за предмет „дело, свързано с договор“, така че в случая не може да е релевантна подсъдността по дела, свързани с договор, по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001.

7 — Запитващата юрисдикция приема без по-задълбочена проверка, че по спора в главното производство компетентен е френският съд. Това обаче не се разбира от само себе си, а по принцип би следвало да се установи въз основа на релевантните стълкновителни или повелителни норми, които остават извън полезрението на запитващата юрисдикция и за чието разглеждане в преюдициалното запитване липсва достатъчно информация.

8 — Както изтъква френското правителство, като се позовава на практиката на върховните съдилища, по отношение на посоченото основание на искането е дори изобщо ирелевантно дали вече се е било стигнало до сключване на договори, или дали търговските отношения все още са били в подготвителната фаза за сключване на договор.

23. По своя характер претенция като разглежданата в главното производство по-скоро следва да се квалифицира като деликтна, както Съдът вече го е правил в случаите на претенции, които произтичат от виновно прекратяване на преговори за сключване на договор [9]. Те са сходни с разглежданата по настоящото дело претенция, доколкото и тук липсва „правно задължение, което е поето доброволно от едно лице към друго“ [10], и предявената претенция в крайна сметка се основава на твърдението за нелоялно поведение на търговски партньор [11].

24. Предвид изложеното дотук на първия преюдициален въпрос следва да се отговори, че искът за обезщетение за вреди, настъпили в резултат от прекратяване на установени търговски отношения без рамков договор и без условия за изключителност, се отнася до деликт или квазиделикт, и следователно попада в приложното поле на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

Б– *По втория преюдициален въпрос*

25. Тъй като отговорът на първия преюдициален въпрос не е отрицателен, отпада необходимостта от отговор на втория преюдициален въпрос, с който запитващата юрисдикция иска да установи дали при условие че се приеме — какъвто не е случаят тук — че не е налице подсъдност по дело относно деликт, член 5, точка 1, буква б) от Регламент № 44/2001 е релевантен за определянето на мястото на изпълнение на спорното задължение.

26. За всеки случай ще се спра накратко на този втори въпрос, като се позова на решение Corman-Collins [12] на Съда, в което се обсъжда дали член 5, точка 1, буква б) от Регламент № 44/2001 е приложим относно претенция за обезщетение, предявена от дистрибутор във връзка с прекратяване на устен договор за дистрибуция [13].

27. За този аспект Съдът приема, че договорът за дистрибуция, който „се характеризира с рамково споразумение, имащо за предмет задължение за доставяне и за снабдяване, сключено за в бъдеще от двама икономически оператори и съдържащо специални договорни уговорки относно дистрибуцията от страна на дистрибутора на продаваните […] стоки“ [14], следва да се квалифицира като договор за предоставяне на услуги (по смисъла на член 5, точка 1, буква б), второ тире). За сметка на това при „трайно търговско отношение между двама икономически оператори, когато това отношение се свежда до последователни споразумения, всяко от които има за предмет доставянето и вдигането на стоки“, следва да се има предвид хипотезата на член 5, точка 1, буква б), първо тире [15].

28. Тези разсъждения обаче не могат да се приложат към настоящия случай, поради факта че между страните няма рамков договор. Освен това в главното производство предмет на спора е не „продажбата на стоки“ по смисъла на член 5, точка 1, буква б), първо тире, а внезапното прекратяване на търговски отношения, като конкретното им договорно съдържание е ирелевантно. Следователно член 5, точка 1, буква б) от Регламент № 44/2001 не може да е приложим.

9 — Решение Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499).

10 — Решение Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 27); по този въпрос вж. и решение Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, т. 39).

11 — Решение Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 27).

12 — Решение Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860).

13 — Решение Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, т. 14): в това се състои основната разлика спрямо разглежданото тук дело, в което съгласно установеното от запитващата юрисдикция изобщо липсва рамков договор.

14 — Решение Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, т. 36).

15 — Решение Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, т. 35 и 36).

V – Заключение

29. Предвид изложеното дотук предлагам на Съда да отговори на преюдициалния въпрос, както следва:

„Искът за обезщетение за вреди, настъпили в резултат от прекратяване на установени търговски отношения без рамков договор и без условия за изключителност, се отнася до деликт или квазиделикт, и следователно попада в приложното поле на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001“.